Péter Arnold-László

A gyimesközéploki I. és II. világháborúban elesettek emlékére felavatott emlékmű[1]

Bevezető

Az esettanulmányom egy szimbolikus tér kialakításának és működtetésének a beindítását hivatott bemutatni. Kutatásom tárgyának azt a 2013-ban felavatott gyimesközéploki emlékművet választottam, mely a gyimesközéploki I. és II. világháborúban elesett hősöknek állít emléket. Kutatásomat indokolja az, hogy ez egy újonnan állított emlékmű és helybéli lakosként én is csak utólag tudtam meg, a felavatás után, hogy végre van Gyimesközéploknak egy ilyen jellegű emlékműve. Célom, hogy megismertessem egy kezdeményezés végeredményét, és hogy bemutassam, hogy hogyan „indult útjára" ez az újonnan létrehozott szimbolikus tér.

Az általam használt fő kutatási módszer az interjúkészítés. Az interjút Bodó György gyimesközéploki plébánossal készítettem a helyi plébánián 2014. április 24-én. Interjúalanynak azért választottam éppen Bodó György helyi plébánost, mivel nagyon fontos szerepet játszott az illető szimbolikus tér létrehozásában, kialakításában, bár nem ő az értelmi szerző, mondhatni a kezdeményezőt sem tisztelhetjük a személyében, de kitartása és határozottsága a legfontosabb tényező, amit ismernünk kell az emlékmű méltó elhelyezése kapcsán. Ő volt ugyanis az értelmi szerző azon koncepció mögött, hogy az emlékmű ne a polgármesteri hivatallal átellenben legyen kialakítva. A plébánia udvarából egy kis részt kiszakítva adott helyet az emlékműnek, illetve annak, hogy az emlékmű környezetét is fizikailag úgy alakították ki, hogy az méltó legyen befogadni egy ünneplő csoportot és egyértelműen, magát az emlékművet. Bodó György helyi plébános a Bűnbánó Mária Magdolna templomhoz vezető lépcsők felújításával egyidejűleg bonyolította le az emlékmű és annak közeli környezetének a kialakítását.

---

[1] Kommunikáció-PR szakos hallgató, Sapientia EMTE, Csíkszereda

Fontos szerepet tulajdonítottam továbbá a szakirodalom áttekintésének is annak érdekében, hogy tudományos háttere is legyen az esettanulmányomnak. Úgy éreztem, hogy a szakirodalomból inkább példákat mutatok be, hogy érezhető legyen a különbség, hogy miért volt a szocializmus évei alatt más jellegük az emlékműveknek és miért van a romániai, még nem teljesen megerősödött demokráciában egyre nagyobb igény a szimbolikus terek kialakítására.

Emlékművek a szocializmusban és utána

Az emlékművek Székelyföldön mondhatni a fénykorukat élik. Segítségükkel az egyes embercsoportok megvonják saját környezetük határait, ami többet jelent, mint csupán a fizikai környezet adottságainak halmaza.[2] Az emlékművek segítségével szakrális teret hozhatunk létre, amely megszentelt jelentőséggel bír a helybéliek számára. A szakrális helyeknél való ünneplésnek megvan a saját elemkészlete, amely kimondottan csak kiemelt alkalmakkor használatos.[3]

A szocializmus országaiban az 1989-es rendszerváltás összefügg azokkal a tüntetésekkel, amelyek a térség mindegyik szocialista államában lezajlottak.[4] A szocializmus bukása elindított egy emlékmű-állítási hullámot, amelynek lényege, hogy az emberek már nem a központból „kiutalt" szimbólumokat, ünnepeket és hősöket voltak kötelesek tisztelni, hanem saját értékrendszert alakítottak ki, illetve elevenítettek fel. Sorra rombolták le a szocializmus legapróbb nyomait is, és emeltek olyan emlékműveket, amelyek saját akaratuknak köszönhetően jöttek létre, így sajátjuknak is érezték azt az emberek, ezáltal nem maradtak meg az emlékművek csupán felszínes jelentőséggel bíró fizikai építményeknek, hanem interiorizálódtak, a társadalom érték- és szimbólumrendszerének szerves részeivé váltak. Számos példát fel lehet hozni, mint például a csíkszeredai „Taps"-teret, ahol a szocializmus korszaka alatt az embereknek csak ott kellett lenniük a téren és áhítattal hallgatni a politikai elit beszédeit. Ez is volt a tér funkciójára vonatkozó

[2] Bodó Julianna (2007) *Ünnep és környezet – részlet.* In Bodó Julianna (szerk.) *A terep, ahol élünk.* Csíkszereda: Státus Kiadó.

[3] Bodó Julianna (2007) *Ünnep és környezet – részlet.* In Bodó Julianna (szerk.) *A terep, ahol élünk.* Csíkszereda: Státus Kiadó.

[4] Bodó Julianna (2007) *Szimbolikus térfoglalás és szerepe a rendszerváltás folyamatában.* In Bodó Julianna (szerk.) *A terep, ahol élünk.* Csíkszereda: Státus Kiadó.

eredeti elképzelés: hogy nagy embertömeget tudjon befogadni.[5] 1989. december 22-én az emberek ide vonultak ki tüntetni,[6] tehát épp ott válaszoltak saját követeléseikkel a megbukni készülő rendszernek, ahol az addig gyakorolta az elnyomást. A nép, mivel már saját érzelmeivel töltötte be a teret, itt adhatott először hangot kéréseinek, követeléseinek, már magukénak érezték azt és ünnepi térként maradt meg a köztudatban. A szocializmus időszakában persze a tér a hétköznapokon is használatos volt, de ekkor nem volt semmi ünnepies jelentése.[7]

A szocializmus megbukása után elindult műemlék-állítási hullámnak az is a jellegzetessége, hogy megváltozott a szakrális terek jellege: igyekeznek azokat oly módon kialakítani, hogy, habár szerves részét képezzék az illető településnek, azok ünnepi hangulata és jellege mégis maradjon meg az ünnepnapokon kívüli időben is. Ezt leginkább úgy érik el, hogy a szakrális tereket nem helyezik „láb alá", vagyis elhaladhatunk mellettük, előttük, mögöttük a hétköznapokon, de az ünnep az a nap, mikor „egy kanyarral" többet teszünk meg annak érdekében, hogy beléphessünk a szakrális térbe.

Ebben az értelemben érezhető, hogy az elnyomó szocialista rendszer hogyan erőltette rá Csíkszereda lakosaira azt, hogy részesei legyenek a hétköznapokban is a szocializmus iránti áhítatnak. Adva volt ugyebár egy hatalmas tér, és az emberek rá voltak kényszerülve, hogy nap mint nap áthaladjanak rajta. A mai szakrális terekről elmondható tehát, hogy nincs bennük semmi erőltető, rábeszélő, ami már a fizikai térben való elhelyezésükben is érezhető.

A gyimesközéploki, 2013-ban felavatott emlékmű

Egy ilyen, rendkívül új, szakrális tér a gyimesközéploki emlékmű, mely az I. és a II. világháborúban elesett gyimesi emberek emlékét volt hivatott feleleveníteni. Ez az emlékmű, amelyet nem egészen egy éve lepleztek le, az ismert feljegyzések

[5] Bodó Julianna (2007) *Szimbolikus térfoglalás és szerepe a rendszerváltás folyamatában.* In Bodó Julianna (szerk.) *A terep, ahol élünk.* Csíkszereda: Státus Kiadó.

[6] Bodó Julianna (2007) *Szimbolikus térfoglalás és szerepe a rendszerváltás folyamatában.* In Bodó Julianna (szerk.) *A terep, ahol élünk.* Csíkszereda: Státus Kiadó.

[7] Bodó Julianna (2007) Szimbolikus térfoglalás és szerepe a rendszerváltás folyamatában. In Bodó Julianna (szerk.) A terep, ahol élünk. Csíkszereda: Státus Kiadó.

szerint összesen 48 személy emlékét kívánja megőrizni.[8] Mihók Péter, Gyimesközéplok polgármestere az emlékmű felavató ünnepségén elhangzott ünnepi beszédében kihangsúlyozta, hogy nem lehet szó nélkül hagyni, hogy 100, illetve 70 évet kellett arra várni, hogy az első és a második világháborúban elesett helyi hősök számára emlékművet állítsunk.[9]

Az emlékmű létrehozására már nagyon régóta igényt tartott a helyi lakosság, és az igény szóban meg is fogalmazódott már négy éve, Szecsete László gyimesközéploki plébános által, a helyi polgármesteri hivatal irányába.[10] Időközben Szecsete László plébánost áthelyezték egy másik településre, így ez az indítvány pangott mindaddig, míg Bodó György, a jelenlegi gyimesközéploki plébános, ismét fel nem tárta az emlékmű létrehozására való igényeket és szándékokat.

Az igény is megvolt tehát, a kérés is megfogalmazódott, de a helyszín felől még mindig voltak viták. A polgármesteri hivatal ragaszkodott ahhoz, hogy az emlékmű a polgármesteri hivatal épületével átellenben helyezkedjen el. Ezt az elképzelést az is akadályozta, hogy a szóban forgó terület a Román Vasúttársaság tulajdonában van, de a vasútvállalat nem volt hajlandó eladni a földterületet. A gyimesközéploki emberek tudják, hogy ugyanitt, még évekkel ezelőtt, a polgármesteri hivatal egy autóparkolót akart létesíteni, de akkor is ugyanez a konfliktus állt fenn a polgármesteri hivatal és a vasúttársaság között.

Az emlékmű elhelyezésével kapcsolatban a helyi plébános is kifejezte álláspontját, miszerint nem jó ötlet épp ide elhelyezni az emlékművet, már csupán abból a megfontolásból sem, hogy nem itt található a község kulturális-spirituális központja.[11] Azért ellenezte a plébános még az építendő emlékmű helyszínét, mert ha az emlékmű a polgármesteri hivatal közelében kerül elhelyezésre, tulajdonképpen elrejtenék azt a lakosság és a turisták elől egyaránt. Így született meg az a döntés, hogy az emlékmű a település vallási és kulturális központjában kapjon helyet, s erre a legalkalmasabb megoldás az volt, hogy kiszakítsanak a plébánia

[8] Mihók Edit (2013) Emlékmű avatás az első és második világháborús elesettek részére. Gyimesközéplok honlapja (http://www.gyimeskozeplok.ro/hu/nd/29/emlekmu-avatas-az-elso-es-masodik-vilaghaborus-elesettek-reszere. utolsó látogatás: 2014. május 2.).

[9] Mihók Edit (2013) Emlékmű avatás az első és második világháborús elesettek részére. Gyimesközéplok honlapja (http://www.gyimeskozeplok.ro/hu/nd/29/emlekmu-avatas-az-elso-es-masodik-vilaghaborus-elesettek-reszere. utolsó látogatás: 2014. május 2.).

[10] Interjú Bodó György gyimesközéploki plébánossal (2014).

[11] Interjú Bodó György gyimesközéploki plébánossal (2014).

udvarából egy kis területet, ahol ezt a szimbolikus teret kialakíthatják.[12] A plébánia fölött magasodó dombon a község 1848-ban épített temploma helyezkedik el, a plébániával átellenben pedig a tájház található, ráadásul a plébánia mellett nem messze található a Majláth Gusztáv Károly Általános Iskola is.[13] Indokolt volt tehát, hogy ebben a kulturális központban kapjon helyet az emlékmű, ezzel is erősítve és élénkítve azt, ráadásul jól megközelíthető is.

Bodó György gyimesközéploki plébános elmondása szerint az I. és II. Világháborúban elesettekre való emlékezés volt a legfontosabb, a lakosság irányából érkező motiváció az emlékmű iránt, de az emlékmű nem csak ezt az egy célt kell, hogy szolgálja. Kellett egy emlékmű, ahová el lehet helyezni egy koszorút a nemzeti ünnepek alkalmával, mivel eddig nem volt Gyimesközéplokon olyan hely, ahol meg lehet emlékezni például az 1848-as forradalomra. Ez a szakrális tér tehát kollektív jelleggel bír, a lakosság mentalitásába való beépülését felgyorsítja tehát az is, hogy az évben nem csak egyetlen ünnep és nem csak egyetlen eseményre vagy eseménysorozatra való emlékezés tere ez az emlékmű. „Ebbe az emlékműbe belefér bármilyen történelmi jellegű megemlékezés, nem csak az I. és a II. világháborús elesetteknek az esete”- közölte Bodó György helyi plébános.[14]

Az emlékmű formai kialakítása másodlagos volt. Nem voltak konkrét igények a külalakkal kapcsolatosan, hanem két, mondhatni kész projekt közül lett kiválasztva az egyik. A polgármesteri hivatal, a plébánia és az egyháztanácsosok közös döntése alapján került kiválasztásra a megvalósítandó projekt.[15] Az emlékmű egy, az összejövetelnek helyet adó kis térrel szemben helyezkedik el a plébánia udvarán. Pár lépcsőfok vezet fel a fekete márványlaphoz, melyen az olvasható, hogy „Az első és második világháborúban elesett gyimesközéploki hősök emlékére”. A márványlap fölött egy boltíves építmény található, melynek csúcsa nem ér össze. Jobb oldalt öt zászlórúd van, melyeken balról jobbra a Vatikán (papság), Magyarország, a székely zászló, Gyimesközéplok és Románia zászlója található.

Az emlékmű leleplezése 2013. július 22-én zajlott le a Bűnbánó Mária Magdolna búcsú keretein belül, ami köztudottan Erdély második legnagyobb

[12] Interjú Bodó György gyimesközéploki plébánossal (2014).
[13] Interjú Bodó György gyimesközéploki plébánossal (2014).
[14] Interjú Bodó György gyimesközéploki plébánossal (2014).
[15] Interjú Bodó György gyimesközéploki plébánossal (2014).

búcsúja a csíksomlyói búcsú után.[16] A plébános elmondása szerint a leleplező ceremónián sok magyarországi sajtóorgánum jelen volt, továbbá olvashattunk róla a Hargita Népe és a Csíki Hírlap napilapokban is.[17] A felavatási ceremónián ünnepi beszédet mondtak többek között Mihók Péter polgármester és Gergely Károly alpolgármester, koszorút helyeztek el a Gyimesközéploki Helyi Tanács képviselői, valamint ünnepi műsorral készültek a hidegségi általános iskola tanulói, akiket Gergely Irén és Rácz Árpád pedagógusok vezettek.[18] Sokszor voltak az emlékműnél megemlékezések különféle történelmi töltetekkel, sok külhoni magyar is látogatja az emlékművet, voltak már itt magyar turisták Kárpátaljáról, Vajdaságról, de szekszárdiak is megkoszorúzták már az emlékművet. Romániai és magyarországi politikai pártok képviselői is rótták már le tiszteletüket az emlékműnél.[19] Elmondhatjuk tehát, hogy egy ismétlődő eseményről van szó, az említett emlékműnél évente több alkalommal is tartanak megemlékezést, amelyek nem feltétlenül ugyanarra a történelmi eseményre utalnak.

Összegzés

Bizonyossággal elmondható, hogy a helyi közösség nagyon örül ennek az emlékműnek, mert végre van egy méltó hely, ahol lehet ünnepelni. A turisták között is nagyon rövid idő alatt nagy népszerűségre tett szert az emlékmű, olyan esetek is voltak, amikor a turisták az emlékmű szemrevétele után a plébániáról adalékinformációkat kértek azzal kapcsolatosan. Mondhatni, kötelező látványosság lett a közelben található tájház mellett.[20] Engem is örömmel tölt el, hogy a gyimesközéploki lakosoknak is van, ahol nemzeti ünnepeink alkalmával megemlékezéseket lehet tartani, és tovább erősödött Gyimesközéplok központjának centrális jellege, valamint, hogy ez az emlékmű sikeresen mozdította el pozitív irányba a legtöbb helybéli lakos identitástudatát.

[16] Interjú Bodó György gyimesközéploki plébánossal (2014).

[17] Interjú Bodó György gyimesközéploki plébánossal (2014).

[18] Mihók Edit (2013) *Emlékmű avatás az első és második világháborús elesettek részére.* Gyimesközéplok honlapja (http://www.gyimeskozeplok.ro/hu/nd/29/emlekmu-avatas-az-elso-es-masodik-vilaghaborus-elesettek-reszere. utolsó látogatás: 2014. május 2.).

[19] Interjú Bodó György gyimesközéploki plébánossal (2014).

[20] Interjú Bodó György gyimesközéploki plébánossal (2014).

Bodó György gyimesközéploki plébános úgy véli, hogy ez a nagyon fiatal emlékmű igazából csak most kezd beépülni a köztudatba, és a jelenleginél sokkal nagyobb kultusz fog köréje kialakulni az elkövetkező néhány év során. A plébános kitartó harcának köszönhetően az emlékmű a méltó helyére, a község kulturális-spirituális központjában lett létrehozva.[21] A helyi lakosság is nagyon örül, de még sajnos nem tudja teljes egészében kihasználni azt az összekovácsoló potenciált, ami egy ilyen horderejű szimbolikus térben rejlik.

Bibliográfia

1. Mihók Edit (2013) *Emlékmű avatás az első és második világháborús elesettek részére.* Gyimesközéplok honlapja (http://www.gyimeskozeplok.ro/hu/nd/29/emlekmu-avatas-az-elso-es-masodik-vilaghaborus-elesettek-reszere. utolsó látogatás: 2014. május 2.).
2. Interjú Bodó György gyimesközéploki plébánossal (2014).
3. Bodó Julianna (2007) *Ünnep és környezet – részlet.* In: Bodó Julianna (szerk.) A terep, ahol élünk. Csíkszereda: Státus Kiadó.
4. Bodó Julianna (2007) *Szimbolikus térfoglalás és szerepe a rendszerváltás folyamatában.* In: Bodó Julianna (szerk.) A terep, ahol élünk. Csíkszereda: Státus Kiadó.

[21] Interjú Bodó György gyimesközéploki plébánossal (2014).

Éltes István

Megemlékezések a '48-as, oroszlános emlékműnél: egy szimbolikus hely története[1]

A dolgozat egy szimbolikusan megjelölt helyszínen, a sepsiszentgyörgyi Erzsébet-parkban, az ún. oroszlános emlékműnél lejátszódó 1848-as forradalomra, szabadságharcra megemlékező ünnepi eseményt elemzi.

A helyszín: Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye közigazgatási központja, ezen belül a város központjában levő Erzsébet park (Szabadság tér). Az elemzésre kiválasztott emlékmű a közismert '48-as emlékmű, vagy ahogy felavatáskor használták: a ,,Honvéd emlékmű", jelenleg Sepsiszentgyörgy város szívében, az Erzsébet parkban, a híres Székely Mikó Kollégiummal szemben található.

Az emlékhelyen szerveződő ünnep megnevezése: március 15.

Az ünnepi megemlékezéseken néhányszor résztvevő-megfigyelőként vettem részt. Segítségemre szolgáltak sajtóanyagok az egykori Nemere helyi újságból, a Székely Hírmondó cikke, Bodó Julianna egyetemi előadása és könyve: Nyilvánosság-szimbólum-társadalom, Státus Kiadó 2011, adatok az internetről az 1848-as forradalommal és szabadságharccal kapcsolatban (wikipedia.hu), adatok az emlékműről a kozterkep.hu honlapról, Vitéz Molnár Zsolt interjúja az emlékműről Lőrinczi Dénes egyetemista kutatóval.

Nemzeti ünnepeink, így március 15-e is, szimbolikus jelentőséggel bírnak és kultúránk szerves részei. A kultúra mindent magába foglal, amit az ember a társadalomba beleszületve tanul meg. A kultúra a csoport által megőrzött értékekből, az általuk követett normákból és létrehozott anyagi javakból áll. A kultúra egy produktum, amit megtanulunk generációról generációra, átadódik, öröklődik. A szimbolikus antropológia azt vizsgálja, hogy a szimbólumok hogyan viszonyulnak a kultúra működéséhez, hogyan járulnak hozzá a kultúra építéséhez.

---

[1] Szociológia MA szakos hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem, csíkszeredai kihelyezett tagozat

Az antropológia egyik ága a strukturális antropológia, amely az elemzésben a bináris oppozícióknak (kétpólusú ellentétpárok, pl. fent-lent, jobb-bal) nagy szerepet tulajdonít. Képviselője, Levi-Strauss mítosz-kutatásai során egy szimbolikus rendszert vizsgál, ezek megfejtésével foglalkozik. Clifford Geertz, az interpretatív antropológia ismert képviselője az értelmezésekkel foglalkozott, azzal, hogy a kultúrában élő ember hogyan építi fel azt a világot, amelyben él, hogyan értelmezi azt. A kultúra jelentéseket termel, és nekünk törekednünk kell ezek megértésére. Akkor van esélyünk egy kultúrát megérteni, ha a jelentést megfejtjük, hogy hogyan gondolkodik az általunk vizsgált népcsoport. (2)

Az általam vizsgált '48-as emlékmű a városunkban élő székelység számára a nemzeti identitás megőrzéséért folytatott harc fontos szimbólumává vált. Nagy jelentőséggel bír a székelység számára az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc, Magyarország és a székelység újkori történetének egyik meghatározó eseménye, a nemzeti identitás egyik alapköve. Társadalmi reformjaival a polgári átalakulás megindítója, önvédelmi harcával a nemzeti mitológia részévé vált. Szerves része volt az 1848-as európai forradalmi hullámnak, azok közül viszont lényegében egyedül jutott el sikeres katonai ellenállásig. Eredményességét mi sem mutatja jobban, mint hogy csak a cári Oroszország beavatkozásával lehetett legyőzni. A székelyek ellenállását Háromszéken Gál Sándor ezredes, Berde Mózes kormánybiztos és Gábor Áron vezette. Háromszék ellenállása lehetővé tette, hogy a végveszélybe került 1848–49-es forradalom és szabadságharc tovább folytatódjon.(3) Ezek a történelmi események ma is élnek a székelység, illetve az általam vizsgált település lakói körében, az emlékmű jelentősége ma is aktuális, a lakosság szemében a megmaradás és a nemzeti identitás szimbólumává lett.

A ’48-as emlékmű, vagy ahogy felavatásakor nevezték, a ,,Honvéd emlékmű” jelenleg Sepsiszentgyörgy város szívében az Erzsébet parkban, a híres Székely Mikó Kollégiummal szemben található. A kiegyezés után, 1868-ban megszületik az emlékmű felállításáról szóló terv, Háromszék vezetői és a Rikán belüli Honvédegylet közös akaratából. Az anyagi alapokat országos közadakozásból gyűjtötték össze és 1872-ben Gerenday Antalt bízták meg, aki Brassóban elkészítette az oroszlános honvédemlékművet.(4) Gerenday (1818-1887) szobrász, kőfaragó, ő készítette Garay János, Vörösmarty Mihály síremlékét is. Kölcseynek Csekén és Szatmáron emlékszobrot alkotott. Az emlékmű a szabadságharc és Háromszék önvédelmének 25. évfordulójának tiszteletére készült el. Az obeliszknek kelet felé

néző oldalán a koronás címer alatt, kazettában dombormű volt, melyre zászlókat, kürtöket, ágyúcsövet és golyókat vésett az alkotó. A kor egyik legnagyobb alakja, Jókai Mór a következő feliratokat fogalmazta meg, a déli oldalra: ,,Az 1848-49 évi szabadságharcban Háromszéken és Háromszékről elvérzett honvédek emléke. Ők a szabadságért küzdve esének. Él örök emlékük, míg él a Magyar, él a szabadság"; nyugati oldalára: ,,A népjog és az önálló Haza vértanúinak emelék ezen szobrot emlékül a hálás utókor", keleti oldala: ,,Ők a szabadságért s önálló Hazáért küzdve estek el, s él örök emlékük, míg él a Magyar, él a szabadság."

Az emlékmű ünnepélyes felavatásáról nagyon részletes leírás található a helyi újságban, azaz a Nemere negyedik évfolyamának 81. számában. Az 1874. október 11.-i háromszéki honvéd-szobor leleplezésének leírása: „Délelőtt 10 órakor taraczklövések hirdették az ünnepély kezdődését. 11 óra felé a katholikus és református egyházak harangjait meghúzták és erre a jelre a városház udvarán összegyűlt ipartársulatok, a nemzeti lobogókkal az élükön a szék házához vonultak fel. A székház kapujától az ünnepély színhelyéig sorfalat képeztek. A székház nagytermében összegyűlt hivatalos testületek: Háromszék törvényhatóságának tisztviselői valamint a sepsiszentgyörgyi királyi törvényszék és városi tanács tagjai. Gróf Kálnoky Dénes beteg volt, így a szék alispánja vezette az ünnepélyt a színhelyre. A szék zászlóját a menet élén vitte Eresztevényi László, 1848-beli honvéd hadnagy, akit Király József volt százados és Gyárfás János főhadnagy követett. Szabadságharczunk három hősét kilenc fehérbe öltözött lány követte. A leánykoszorút követték az ünnepélyre megjelent vendégek, küldöttek s a hivatalos testületek. Esős idő volt, így a leánykoszorú egy állvány alá húzódott, a három szabadságharcz hőse a szobor talapzatánál álltak - közből Eresztevényi László a szék zászlójával a kezében. A lényeges ünnepély a néphymnus elénekelése s az ezt követő három taraczk lövés után kezdődött. Molnár Mihály katolikus esperes a dicső hősökről egy rövid imában emlékezett meg, azután a szentség elővétele s a Szózat két első versszakának eléneklése és a taraczklövések mellett, a szobrot leleplezték és megszentelték. Eközben a koszorúslányok koszorúikat a szobor talapzatára tették, ezek után a néphimnuszt játszodta el a zenekar. A poroszgránit kőből, az obeliszk alakban, Gerenday által készített szobor a közönség előtt állott. A szobor büszkén, mintha tudatával bírna annak, hogy a világ legdicsőbb hősei emlékét képviseli. A carrarai márványból készült két oroszlán nemzeti életünk legdicsőségesebb korszaka két mozzanatát, a reakció hatalmával büszkén daczoló nemzet győzelmeit és a szabadságharc szomorú végét találóan ábrázolja.

A leleplezés után Kis Mihály árkosi unitárius esperes tartott tudományosan kifejtett beszédet és mondott imát. Ez után Göde Károly szentgyörgyi református lelkész tartott egy szép, eszmedús egyházi beszédet. A beszéd után taraczklövések történtek. Legvégül Nagy Sándor, hídvégi lelkész a '48-beli tüzérhadnagy és Gábor Áron segéde tartott ,,csinos" emlékbeszédet a '48-béli honvédek nevében. Ezzel véget ért a szobor leleplezési ünnepélye." Az obeliszk két oldalán elhelyezett oroszlánokról az október 11-én sorra került ünnepi leleplezés alkalmából a Nemere korabeli tudósítója így fogalmazott: ,,A carrarai márványból készült két oroszlán nemzeti életünk legdicsőségesebb korszaka két mozzanatát – a reakció hatalmával büszkén daczoló nemzet győzelmeit s szabadságharczunk szomorú végét találóan ábrázolja." Az emlékművet kovácsoltvas kerítés vette körül négy sarkán lámpatartó oszloppal.

A kor másik nagy alakja, Orbán Balázs a következőképpen jellemzi az emlékművet: ,,A díszgúla díszes faragványokkal ékített talapzatán kétfelől, fehér márványból, elég csinos kifaragott két fekvő oroszlán. A talapzaton hadi jelvények csoportja jelöli, hogy ….hadi dicsőség örökítésére emeltetett… Felső részét babérkoszorú osztja két részre."

Háromszék vármegye lakossága március 15.-én évente lerótta kegyeletét elesett hősei emléke előtt. Akárcsak máshol, hasonlóképpen Sepsiszentgyörgyön is, ilyenkor megszokott volt a város lobogódíszbe öltöztetése, a résztvevők mellükre nemzeti színű kokárdát tűztek ki, az ipartestületek zászlójukkal, a Jótékony Nőegylet babérkoszorúval, az Önkéntes Tűzoltó Egylet pedig a Rákóczi-indulóval jelentek meg az ünnepélyen. Résztvettek az iskolák tanulói, a hivatalok képviselői, a megyei tisztikar. Hagyományossá vált, hogy ünnepi beszédet mondott a város polgármestere, elhangzott a Nemzeti dal, a Mikó Kollégium és a református egyház dalárdája hazafias dalokat énekelt. Az ünnepélyt a színház (akkor a városháza) dísztermében rendezett bankett zárta. A fent leírtak illusztrálják, hogy a fizikai tér, esetünkben az Erzsébet-park egyik kis tere, hogyan válik szimbolikussá, milyen térépítési gyakorlat által vált egy közösség identitásának hordozójává. A terek önmagukban, még ha adottságokkal rendelkeznek is, nem rendelkeznek identitásképző erővel. Esetünkben az Erzsébet-parknak ez a része, ahol az emlékmű áll, még a park születése előtt a vásártér részét képezte, nem volt különösebb identitáshordozó szerepe. A funkciót, hogy identitáshordozó legyen a tér, csak az emlékmű felállítása és annak szimbolikus jelentősége tette. Az

emlékmű és a körülötte történő események, az avatás, a szabadságharc hőseire való ünnepi megemlékezések évről-évre töltötték fel jelentőséggel a teret.

„A fontos események és nagy személyiségek térhez kötöttségét az ott lezajló események teszik jelentéstelivé, és válnak képessé arra, hogy egy közösség önmegmutatási, önmeghatározási kísérletének eszközei legyenek. Minden kultúrában, minden társadalomban kiemelt szerepet töltenek be az ünnepek. Legyenek bármilyen típusú ünnepi események, a társadalmi nyilvánosság valamilyen közegében zajlanak le, egy csoport, egy közösség identitásépítésének fontos mozzanatát képezik. Az ünnep a megmutatkozás alkalma, ahol a részvevők a nyilvánosságban társadalmi státusukat erősítik meg..., hozzák a közösség tagjainak tudomására.”(1)

A trianoni határmódosítások után azonban az emlékmű is ,,megérezte” a változásokat. A hatalom elhallgattatta a forradalom emlékét és tiltott minden ilyen irányú megemlékezést. A viharos időszakok és a megjelenő új állami vezetőség pedig igyekezett megcsonkítani és eltüntetni az emlékművet és egyéb hasonló alkotásokat. Már a húszas években ledöntötték a feliratos felső oszlopot és letörték a címert, később pedig magas deszkakerítéssel zárták el a lakosság elől az emlékművet. Majd hatósági parancsra az obeliszket a múzeum cintermébe szállították, csak a talapzatot és az oroszlánokat hagyva helyükön.

1932 nyarának egyik éjjelén az oroszlánokat elgurították a helyükről, de a prefektus rendeletére visszaállították. 1934. április 18-án a prefektusi vezetőség a társadalmi feszültségekre hivatkozva az oroszlánokat a múzeumba szállíttatta, a talapzatot viszont teljesen lebontatta, ennek szemtanúi a volt Mikós diákok voltak.(4) Az 1940. szeptemberi bécsi döntés után, bár már kerítés nélkül, de azonnal visszaállították s így néhány évig ismét teljességében állt a ’48-as emlékmű. Az 1942. november 15-én felavatott emlékműre, a főrúdra felhúzott nemzeti lobogó mellé, annak két oldalán hét-hét kopjafamotívumban végződő betonoszlopra a helyi iskolák, testületek és egyletek díszzászlóit helyezték. Az 1944 szeptemberében beözönlő Maniu-gárdisták ledöntötték, az oroszlánokat pedig megcsonkították (lefejezték). A szabadságharcra emlékeztető alkotás rövid életűnek bizonyult, mivel néhány év múlva a bekövetkezett újabb határmódosítások és az azt követő szovjetbarát kommunista uralom nemcsak, hogy nem tűrhette meg, hanem saját hatalmának hirdetésére jelkép létesítését is megkövetelte magának. Ennek elégtétele érdekében 1948-49-től kezdődően az

országban szovjet hősi emlékműveket emeltek. Városunkban az 1944 cm magasra tervezett alkotás a lerombolt ,,Honvéd emlékmű" kőanyagából készült.(4)

Az emlékmű jelenlegi képét az 1947 utáni átalakítással nyerte el, amikor a címert és a domborművet eltávolították, a régi felirat helyére új került. Az összetört, lefejezett oroszlánokat a múzeumkertbe szállították (mai napig ott találhatók) és hiányukat csak 1972-ben pótolták, az eredetiek mintájára készült másolatokkal, amelyet egy bukaresti szobrász tervezett.

1956 eszméje Székelyföldön is visszhangra talált. Jancsó Csaba visszaemlékezett a történtekre. Akkor 14 éves volt, nyolc sepsiszentgyörgyi mikós diák megalakította a Székely Ifjak Társaságát, mely az ellenállást akarta megszervezni. A magyar szabadságharcot leverték, de ők szerettek volna valamit tenni. 1957. március 15-én megkoszorúzták Sepsiszentgyörgyön az 1848-as emlékművet. A következő évben is megismételték, de akkor már vártak rájuk a Szekuritáté emberei, és letartóztatták őket. Kilencen összesen 96 év börtönbüntetést kaptak. Jancsó Csaba akkor 16 éves volt, és 10 évet kapott. Köztük volt három felnőtt is, többek között Szalay Attila textilgyári alkalmazott, aki 1959-ben a szamosújvári börtönben halt meg. Az ő tiszteletére egy emléktáblát helyeztek el, annak a Csíki utcai háznak a falára, ahonnan elhurcolták. A börtönben mindennapos volt a verés, a kínzás. Éheztették őket. A börtönben a lakosság számarányához viszonyítva a magyarok álltak az első helyen. */Némethi Katalin: 1956 októberében Sepsiszentgyörgyön megalakult a Székely Ifjak Társasága. = Székely Hírmondó (Kézdivásárhely), okt. 17./ 2002*

1972-ben azonban az oroszlánokat az eredetiek után készült másolatokkal pótolták és azóta újra egységes képet nyújt az emlékmű, de 1989 decemberéig tilos volt megkoszorúzni. A kommunista diktatúra idején tehát tiltva volt mindennemű megemlékezési ünnep. A város lakóinak tudatában ott élt az a vágy, amit ez az emlékmű szimbolikusan hordozott: a „szabadságért vívott harc" minden elnyomó, nemzeti identitást romboló erő ellen. A tér el volt foglalva a hatalom által, de amint azt láthattuk, 1958-ban a Székely Mikós diákok megpróbálták elfoglalni az emlékmű megkoszorúzásával, kifejezve ezzel szabadságvágyukat a kommunista diktatúrával szemben.

A kommunista hatalom megbukásakor, 1989. december 22-én este a rendszerváltó, forradalmi események áldozatainak emlékére az emlékmű égő gyertyákkal telt meg. Ezzel a mozzanattal, mint Kelet-Európa más országaiban, a

rendszerváltás folyamatában az emlékmű körül is elkezdődött a nyilvános tér szimbolikus elfoglalása.

1990. március 15-én, a korábban elítélt és börtönbe zárt volt Mikó-s diákok vihettek először szabadon koszorút az emlékhelyre. Az eredeti, megcsonkított oroszlánszobrok 1990 után talapzatra kerültek a múzeumudvar egyik sétányára.

Elmondható, hogy az emlékmű minden megjelent hatalmi erő jelenlétében megérezte a változást. Napjainkban igaz, hogy az eredetihez képest jóval egyszerűbb-megcsonkítottabb, azonban az 1848-49-es szabadságharc emlékét és annak időszakát tovább őrzi a helyi lakosság számára. A sepsiszentgyörgyi emlékhelyek koszorúzásának sorát minden évben az Erzsébet park ’48-as emlékművénél zárják, ez nyitja a megyeszékhely központi ünnepségét is. Az előzőekben láthattuk, hogy ennek a fizikai térnek volt „múltja”, olyan múltja, amely az illető ünnepséggel kapcsolatba hozható. Itt például, mint Csíkszeredában a „kicsi parkban” levő Petőfi-Bălcescu szobrok esetében, nem kellett kialakítani azokat a térbeélési, ünnepi térhasználati mozzanatokat, összetevőket, amelyek által ünnepi térré válhatott ez a hely. Az ünnep lefolyása, egyes elemei az ünnep megszervezői által nem kitaláltak voltak, hanem ragaszkodtak egyes elemeihez, miképpen 1918 előtt volt. Az ünnep új forgatókönyvének sok pontja is megfelel, hasonlít a múltbeli megemlékezésekre. Az új forgatókönyv szerint a rétyi fúvósok diktálta ritmusban (Rákoczi-induló), sorba vonulnak fel elöljáróink, intézményvezetőink. Az emlékmű körül mindenki elfoglalja a jól meghatározott helyét. A szoborral szemben, pár méterre állnak a politikai, közéleti szereplők, helyi hivatalosságok: önkormányzat, iskola, egyház, egyesületek képviselői, s a szobor körül a résztvevő tömeg. Rövid beszédek hangzanak el, amelyek tartalma a '48-as eszmék örök érvényét hangsúlyozzák ki. A beszédekben elhangzó szimbolikus kijelentések: a szabadság, magyarság, közösség, összetartás, mind megjelennek. Elhangzanak himnuszok, zenedarabok, versek a helyi művészek (színészek, énekesek) és diákok tolmácsolásában. Az elmúlt években többek között koszorúzott itt Magyarország miniszterelnök-helyettese is, tapsot csak az őrkői roma közösség képviselői kaptak. Ünneplőbe öltözve, kokárdával a mellükön, büszkén tisztelegtek az „oroszlános emlékműnél". Hivatalosságok, intézmények, egyházak, iskolák képviselői helyezték el a kegyelet virágait az oroszlános obeliszknél. Az ünnepi kelléktár gazdagnak bizonyult, megjelentek a magyar és a székely zászlók, kokárdák és a nemzeti színekkel ellátott szalagok a koszorúkon. A tömegben székely ruhába öltözött

fiatalokat lehetett látni. Az ünneplő közönség méltóságteljesen szokott viselkedni a megemlékezéseken. Az ünnepség a magyar és a székely himnusz eléneklésével szokott véget érni, ebben a résztvevők aktív szerepet vállalnak. Fél órával később, a rétyi fúvósok, a zászlóvivő cserkészek és a gidófalvi hagyományőrző lovasok bevonulása után, a sepsiszentgyörgyi egyesített kórusok tolmácsolásában csendül fel a Szózat.

Az ünnep után a tér nem marad elhagyatott, élettel telik meg, gyereket sétáltató anyukákkal, a téren elhelyezett padokon ülő nagyszülőkkel. Az emlékmű turista-látványosság, az oroszlánok népszerű kellékei a fényképezgető fiataloknak. A téren még két kopjafa is áll, ezek a kommunista rendszer áldozatainak és a '89-es forradalom áldozatainak állítanak emléket.

Az 1848-as forradalom és szabadságharc egyértelművé tette az emberek számára, hogy március 15-e és az azt szimbolizáló, arra emlékeztető emlékmű képviselik a szabadságeszméket, amelyeket bármely korban ki lehet nyilvánítani. „A történet és a hely együttese gyakorlattá válhat a szimbolikus események által. A közösség számára fontos események, nagy történetek térhez kötődnek az ott lezajló események közegében, és így képessé válnak arra, hogy egy közösség önmegmutatási, önmeghatározási kísérletének eszközei legyenek.”(1)

Források:

(1) Bodó Julianna: Nyilvánosság – szimbólum - társadalom, Státus Kiadó, 2011.
(2) Bodó Julianna előadása
(3) Wikipedia.hu: Adatok a 1848-as forradalom és szabadságharcról
(4) Köztérkép.hu, Történelmi adatok az emlékműről
Egykori Nemere újság
Székely Hírmondó

Tankó Andrea

Kőrösi Csoma Sándor szobra az ezer forrás városában, Kovásznán[1]

A szimbolikus helyek létrehozása, működtetése egy településen fontos szerepet játszanak a közösség életében. Az általam kiválasztott szimbolikus hely Kovászna, ahol megtalálható Kőrösi Csoma Sándor emlékszobra. Kovászna az egykori Orbaiszék központja. 1952 óta város és 1968-tól Kovászna megye névadó települése. Az idők során beleolvadt Vajnafalva, valamint Csomakőrös – Kőrösi Csoma Sándor szülőfaluja.

Kovászna nevének eredetéhez különböző történetek fűződnek. Egyesek szerint a törökök nevezték el a települést „kvasna”-nak, mivel itt sok forrás található. Az ezer forrás városának is nevezik. Mások szerint élt régen e településen egy szabó, akinek a neve Kó volt. Mivel neki volt a legjobb vászna, mindenki tőle vásárolt vásznat, és innen a jött a település neve, Kovászna (Ko+vászna).

Kőrösi Csoma Sándor Csomakőrösön született 1784-ben és 1842-ben halt meg Darzsilingben. Saját szavaival: székely-magyar Erdélyből. Nyelvtudós, könyvtáros, a tibetológia megalapítója, a tibeti-angol szótár megalkotója volt. Kovászna város központjában áll a Jecza Péter által készített Kőrösi Csoma Sándor mellszobor. 1969-ben készítették Temesváron, majd április 6-án helyezték el a város főterén, a tudós születésének 185. évfordulóján. Az 1977-es földrengés következtében új szobrot kellett készítsenek, amely ma is a kultúrház előtt áll.

Az ehhez kapcsolódó esemény a Kőrösi Csoma Sándor közművelődési napok, amely 1990-től minden április közepén megrendezésre kerül a kovásznai Kőrösi Csoma Sándor Közművelődési Egyesület szervezése által. Hagyományőrző, képzőművészeti, zenei-, és sportrendezvényeket is szerveznek a tudományos előadások mellett. Több száz ember vesz részt ezen a rendezvényen nem csak az

[1] Kommunikáció-PR szakos hallgató, Sapientia EMTE, Csíkszereda

országból, hanem érkeznek ilyenkor vendégek és előadók Nagykanizsáról, Pápáról, Csengerről, Debrecenből is.

A Kőrösi Csoma Sándor napokon több alkalommal is részt vettem, dokumentálódtam és készítettem egy interjút Kopacz Levente-Benedek fényképész úrral, aki hozzájárul és segít minden évben a rendezvény létrejöttében. Tőle tudhatjuk meg, hogy mindig több mint száz előadó és ezer résztvevő van jelen ezen az eseményen.

T.A.: Mióta kerülnek megrendezésre a Kőrösi Csoma Sándor közművelődési napok?

K.L.: A Kőrösi Csoma Sándor Közművelődési napok 1990-től kerülnek megrendezésre, minden év április hónapjában.

T.A.: Hány előadó és résztvevő vesz részt ezen a rendezvényen?

K.L: A rendezvényen, ha az idegenből érkező színjátszó csoportok tagjait is beleszámítjuk, akkor több mint száz előadó vesz részt. Ami a résztvevők számát illeti, az változó, hisz a nyitó-, illetve záró-rendezvények szabadban bonyolódnak le, így nagymértékben függ az időjárástól is. Jó idő esetén akár ezer résztvevője is van, de rossz időben is több mint 500 személy fordul meg az előadásokon.

T.A.: Honnan érkeznek az előadók/vendégek/résztvevők?

K.L.: A Kárpát-medence minden tájáról érkeznek előadók, vendégek, de volt már kanadai, mongóliai résztvevője is a rendezvénynek.

T.A.: Milyen rendezvények kerülnek megrendezésre?

K.L.: A nyitó- és záró-rendezvényeken kívül van tudományos ülés, amely anyagát a következő évben könyv formájában is kiadják, vannak zenés műsorok, néptáncok, kiállítások, színjátszó előadások, de volt már szobortól-szoborig elnevezésű futóverseny is szervezve.

T.A.: Ön mivel szokott hozzájárulni a rendezvény sikeréhez?

K.L.: Valamikor az évente megjelenő könyv anyagának a gépelésében, tördelésében segítkeztem, közel egy évtizede pedig a plakát és műsorfüzet összeállításában, illetve nyomdai előkészítésében.

T.A.: Miért tartja fontosnak ezt az eseményt?

K.L.: Fontosnak tartom a Csoma kultusz megőrzését és továbbadását az utánunk következő generációknak, hisz – itt a végváron – csak így maradhatunk meg magyarnak, ilyen rendezvények által ápolhatjuk anyanyelvünket, menthetjük át kultúránkat.

Kőrösi Csoma Sándor egyik emlékszobra az ezer forrás városának központjában, Kovásznán található meg. A másik pedig szülőfalujában, Csomakőrösön. 1968 óta Csomakőrös is Kovásznához tartozik. A várost a Kovászna pataka szeli ketté.

Kovászna híres üdülőhely, rengeteg borvízforrása, mofettája és melegfürdője van. Testvértelepülései: Tikheru (Görögország), Balatonfüred, Csenger, Nagykanizsa, Pápa (Magyarország), Sunne (Svédország). Kőrösi Csoma Sándor mellszobrát Jecza Péter (Sepsiszentgyörgy, 1939. október 16. – Temesvár, 2009. március 24) készítette, aki romániai magyar emlékszobrász volt. 1969. április 6-án helyezték el az általa készített Kőrösi Csoma Sándor mellszobrot Kovászna főterén. Róla volt elnevezve a kovásznai iskola is, Kőrösi Csoma Sándor Líceum néven (most). 1991. szeptember 1-től vette fel a tudós nevét. Az iskola is bekapcsolódik a rendezvénybe. Ilyenkor különböző vetélkedőkön, diákkerekasztalokon vehetnek részt a diákok, ugyanakkor sport-, és kulturális rendezvényeken is.

Az ünnepet egy előzetes készülődés jellemzi. Összeállítják a programot, műsorfüzeteket, plakátokat készítenek és függesztik ki a város nyílt terein, összeírják és meghívják a kívánt előadókat, helyet biztosítanak minden rendezvény számára. Jól megszervezett rendezvénynek mondható a Kőrösi Csoma Sándor napok.

A rendezvény általában az iskolai versenyekkel, vetélkedőkkel és konferenciákkal kezdődik. Ezt követi a Kőrösi-díjak átadása a példamutató és aktív diákoknak és a koszorúzás Kovásznán. Ilyenkor különböző színjátszó csoportok előadásain vehetünk részt, valamint nagyon szép képkiállításokon lehetünk jelen. Első este egy fáklyás bemutató nyitja az ünnepséget, amelyet köszöntő beszédek követnek. Néptánc és moderntánc bemutatók is bővítik a programot. A rendezvényt csomakőrösi emlékünnepség és a csomakőrösi szobor megkoszorúzása zárja.

Az ünnepi tér Kovászna és Csomakőrös. Ezen belül Kovászna város főtere, Művelődési központja, konferenciatermek, a képtár és az iskola területe. Csomakőrösön pedig a tudós emlék- valamint szülői háza. Az esemény hivatalos szereplői a város polgármestere és alpolgármestere, régészek, történészek, az iskola vezetője, a katolikus és református lelkipásztorok, Gazda József, a Kőrösi Csoma Sándor Közművelődési Egyesület elnöke, valamint a vendégelőadók, akik különböző helyekről érkeznek.

Az eseményen általában részt vesznek fiatalok és idősek egyaránt. De ezt nagymértékben befolyásolja az időjárás is, mert sok rendezvény van, amelyek a

szabadban zajlanak le. Ennek ellenére mindig több száz résztvevője van ennek az eseménynek. Ilyenkor a magyar és székely szimbólumok előtérbe kerülnek, ami a zászlók és a népviseletben tűnik ki legjobban. De az ünnepi beszédekben is elhangzik a szabadság, összetartás, együttműködés, együtt továbbhaladás.

Ennek az ünnepi eseménynek nagy szerepe van a közösség életében. A Kőrösi Csoma Sándor Közművelődési Egyesület határozata szerint minden év áprilisában sorra kell kerülnie ennek a rendezvénynek, amelynek jellege kapcsolódik a névadóhoz.

A tanulmányomat egy körkérdéssel zárom, amiből megtudhatjuk, hogy a fiatalok hogyan látják ezt az egész eseményt, mi tetszik, illetve nem tetszik, és mit szeretnének a továbbiakban:

A kérdés: Meg vagy elégedve a Kőrösi Csoma Sándor napok rendezvénnyel? Mi tetszett/mi nem tetszett? Mit szeretnél a jövőben inkább látni/hallani?

Engem a Kőrösi napok mindig a névadójukra emlékeztetnek. Amíg az események ennek a szellemében zajlanak, addig relatív nincs gond velük. Amikor viszont átmegy politikába a dolog, akkor elveszíti eredeti indíttatását, így már nem lesz jó. Ugyanakkor szólhatna ez mindig a fiatalokról, mert minden évben lezajlik ugyanaz ugyanúgy, az emberek már unják.

Kellene hagyni a tágabb és fiatalosabb nézőpontú embereket szervezni. Így az egész a megújulásról szólna, egybekötve a múltkereséssel, nem pedig politikai beszédek sorozatával.

Ö. A. Kovászna

Minden évben sor kerül a Csomakőrösi napok megünnepelésére. Nagyon tetszik ez a falu-ünnepély nekem: reggeltől estig vannak a programok. A mi falunkban az ünnepet fúvós zenekar nyitja, majd a nyitóbeszédek kezdődnek. A szobor körül zajlanak az események, majd az emlékháznál, a székelyruhások májusfákat ültettek a tavaly. Az asszonyok minden évben hagyományhoz illően kürtős kalácsot sütnek és azzal kínálják meg az új vendégeket. Este a kultúrban sor kerül a Debreceniek színdarabos előadására is. Kellemes élmény marad meg nekem mindig e napok után, szívhez szóló beszédek és előadások során. A jövőre nézve nem változtatnák semmit és remélem, hogy ez az ünnepély nem veszik el és ezt a hagyományt fenn tudjuk tartani.

G. I. Csomakőrös

A már minden évben megszervezett Kőrösi napokról csak pozitív véleménnyel rendelkezem. Nagyon tetszik az, hogy Pécsről vagy Debrecenből érkeznek diákok, akik különböző előadásokkal bővítik az eseményt. Tetszik az, hogy különböző versenyek vannak kitalálva a diákok számára, pl. sport vagy diákkerekasztal. Diákként mindig részt vettem különböző játékokban. Sajnálom, hogy most már csak nézőként vehetek részt, viszont számomra ez is fontos. Örömmel tölt el az a látvány, hogy egyre több fiatal vesz részt a versenyeken, előadásokon és a koszorúzáson egyaránt.

R. É. Kovászna

A Kőrösi Csoma Sándor napok és a nagy tudós emléke mindig is fontos lesz számomra. Diákként többször részt vettem diákkerekasztalon, koszorúzáson, sportversenyeken, és XII. osztályos tanulóként elnyertem a Kőrösi-díjat. Nagyon szeretném, ha a jövőben én is részese lehetnék a szervezőségnek. Számomra nagyon fontos, hogy ne hagyjuk feledésbe merülni nagy hősünk emlékét. Mert ahogyan Ő mondta: Tiszteld a múltat, és éltesd tovább!

Bibliográfia:

I.SZ. (s.a.): Az iskolai oktatás fejlődése 1940 után illetve a kovásznai líceum története 1958-as alapításától
http://kcss.ingyenweb.hu/keret.cgi?/IV.htm

I.sz. (2014): *Jecza Péter* Wikipédia
http://hu.wikipedia.org/wiki/Jecza_P%C3%A9ter

I.sz. (2014): *Kovászna* Wikipédia
http://hu.wikipedia.org/wiki/Kov%C3%A1szna

Gazda József (s.a.): *Kőrösi Csoma Sándor Közművelődési Egyesület* Debreceni Akadémiai Társaság
http://www.dab.hu/digitalcity/entity/entityMainPage.jsp?dom=AAAAGVPY&egd=AAAAKJZR&prt=AAAAFXDX&bem=AAAAKJZW

Sántha Imre Géza (2010): *Kőrösi Csoma Sándor* Köztérkép
http://www.kozterkep.hu/~/13477/